

Anonimizirana verzija

Prijevod

C-236/23 - 1

Predmet C-236/23

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

7. travnja 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Cour de cassation (Francuska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

30. ožujka 2023.

Žalitelj:

Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (Matmut)

Druge stranke u postupku:

TN

Société MAAF assurances

Fonds de garantie des assurances obligatoires de dommages (FGAO)

PQ

COUR DE CASSATION (KASACIJSKI SUD, FRANCUSKA)

Javna rasprava održana **30. ožujka 2023.**

[*omissis*]

[*omissis*]

- Prethodni postupak pred Sudom
Europske unije

FRANCUSKA REPUBLIKA

U IME FRANCUSKOG NARODA

MIŠLJENJE COURA DE CASSATION, DEUXIÈME CHAMBRE CIVILE
(KASACIJSKI SUD, DRUGO GRAĐANSKO VIJEĆE, FRANCUSKA)

OD 30. OŽUJKA 2023.

Kazneno vijeće, kojem je žalbu br. 20-86.015 podnijelo društvo Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (MATMUT), zatražilo je 6. rujna 2022. mišljenje drugog građanskog vijeća.

Spis je dostavljen glavnom državnom odvjetniku.

[*omissis*]

[D]rugo građansko vijeće Coura de cassation (Kasacijski sud), [*omissis*] donijelo je ovo mišljenje.

Činjenično stanje i postupak

- 1 U skladu s pobijanom presudom (Lyon, 21. listopada 2020.), osoba PQ sklopila je 5. listopada 2012. ugovor o osiguranju motornih vozila s društvom Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (društvo MATMUT) te je izjavila da je jedini vozač osiguranog vozila.
- 2 U prometnoj nezgodi koja se dogodila 28. rujna 2013. sudjelovalo je to vozilo koje je vozila osoba TN i koja je bila u alkoholiziranom stanju. Osoba PQ, putnik u vozilu, ozlijeđena je u nezgodi u kojoj je sudjelovalo i drugo vozilo osigurano kod društva MAAF.
- 3 Tribunal correctionnel (Sud za lakša kaznena djela, Francuska) odlučivao je u postupku protiv osobe TN te je odlučio da je kriva za to da je kao vozač kopnenog motornog vozila u alkoholiziranom stanju nanijela osobi PQ tjelesne ozljede iz nehaja koje su prouzročile nesposobnost dulju od tri mjeseca.
- 4 Na raspravi u kaznenom postupku na kojoj su se razmatrali građanskopravni zahtjevi osobe PQ za naknadu štete, društvo MATMUT istaknulo je prigovor ništavosti ugovora zbog lažne izjave te osobe u pogledu identiteta uobičajenog vozača, tražilo je da ga se oslobodi odgovornosti i zatražilo da plaćanje naknade štete osobi PQ snosi Fonds de garantie des assurances obligatoires de dommages (Jamstveni fond za obvezno osiguranje za naknadu šteta, FGAO), koji je u skladu s člankom L. 421-1 codea des assurances (Zakonik o osiguranju) tijelo odgovorno za isplatu naknade štete, među ostalim, žrtvama prometnih nezgoda u kojima odgovorna osoba nije osigurana.

- 5 Presudom od 17. prosinca [2018], tribunal correctionnel (Sud za lakša kaznena djela) proglasio je ugovor ništavim zbog namjerne lažne izjave osiguranika. Tribunal correctionnel (Sud za lakša kaznena djela) oslobodio je odgovornosti društvo MATMUT, naložio osobi TN da nadoknadi štetu žrtvama i odlučio da se presuda može izvršiti u odnosu na FGAO.
- 6 FGAO, društvo MAAF i osoba TN podnijeli su žalbu protiv te presude.
- 7 Cour d'appel (Žalbeni sud, Francuska) potvrdio je presudu u dijelu u kojem je ugovor o osiguranju između osobe PQ i društva MATMUT proglašen ništavim.
- 8 Utvrdio je da je, u trenutku u kojem je osoba PQ sklopila ugovor o osiguranju, osoba TN bila vlasnik vozila i njegov uobičajeni vozač. Utvrdio je da je osoba PQ namjerno dala lažnu izjavu o identitetu uobičajenog vozača, što je očito izmijenilo osiguravateljevu procjenu rizika, uzimajući u obzir da je osoba TN prethodno osuđivana za vožnju u alkoholiziranom stanju.
- 9 Međutim, odbio je osloboditi društvo MATMUT odgovornosti i odlučio je da se presuda može izvršiti u odnosu na njega. Slijedom toga, oslobodio je odgovornosti FGAO. U svrhu pojašnjenja, cour d'appel (Žalbeni sud) naveo je da zbog nadređenosti prava Europske unije nad nacionalnim pravom ništavost ugovora zbog namjerne lažne izjave osiguranika, predviđena člankom L. 113-8 Zakonika o osiguranju, nije primjenjiva na žrtve prometne nezgode ili njihove pravne sljednike.
- 10 Naveo je i da činjenica da je žrtva bila putnik u vozilu koje je prouzročilo nezgodu ili ugovaratelj osiguranja ili vlasnik tog vozila ne omogućuje da mu se ne prizna svojstvo treće osobe koja je žrtva.
- 11 Društvo MATMUT pokrenulo je postupak povodom žalbe protiv te presude (žalba br. 20-86.015) pred Cour de cassation (Kasacijski sud), u kojem su druge stranke u postupku osoba TN i njegov osiguravatelj društvo MAAF, kao i osoba PQ i FGAO.
- 12 Tom žalbom, podnesenom kaznenom vijeću, u biti se osporava to što je cour d'appel (Žalbeni sud) utvrdio da se ništavost ugovora o osiguranju ne može primijeniti u odnosu na osobu PQ iako je utvrdio da je ona svjesno osiguravatelju dala netočnu informaciju o identitetu uobičajenog vozača vozila. Tvrdi da je cour d'appel (Žalbeni sud) povrijedio članke L. 113-8 i R. 211-13 Zakonika o osiguranju.
- 13 Kazneno vijeće ocijenilo je da mu je potrebno mišljenje vijeća specijaliziranog za pravo osiguranja, pa mu je postavilo sljedeće pitanje:

„Trebaju li ništavost ugovora o osiguranju motornih vozila zbog namjerne lažne izjave o identitetu uobičajenog vozača proglasiti neprimjenjivom u odnosu na žrtvu, uključujući u slučaju kad je ona putnik u vozilu koje je prouzročilo nezgodu i ugovaratelj osiguranja, uzimajući u obzir da je ona dala tu lažnu izjavu?“

Primjenjive odredbe

- 14 U skladu s člankom L. 113-8 Zakonika o osiguranju, ugovor o osiguranju ništav je u slučaju namjernog izostavljanja ili lažne izjave od strane osiguranika, kada to izostavljanje ili ta lažna izjava mijenja predmet rizika ili umanjuje osiguravateljevu procjenu rizika, iako rizik koji je osiguranik izostavio ili iskrivio nije utjecao na nezgodu.
- 15 Zlu vjeru osiguranika, koja je sankcionirana ništavošću ugovora, obilježava njegova namjera da prevari osiguravatelja (drugo građansko vijeće, 19. listopada 2006., žalba br. 05-18.886), neovisno o tome što lažna izjava nije utjecala na nezgodu (kazneno vijeće, 31. svibnja 1988., žalba br. 87-84.010, objavljena).
- 16 Ništavost ugovora o osiguranju proizvodi učinke od dana namjerne lažne izjave (kazneno vijeće, 2. prosinca 2014., žalba br. 14-80.933, objavljena). Stoga, ako je nezakonita izjava o rizicima dana u trenutku potpisivanja ugovora, ništavost retroaktivno poništava taj ugovor, za koji se tada smatra kao da nikada nije ni postojao.
- 17 Do presude od 29. kolovoza 2019. (drugo građansko vijeće, 29. kolovoza 2019., žalba br. 18-14.768, objavljena) u kojoj je donesena drukčija odluka, Cour de cassation (Kasacijski sud) presuđivao je da se ništavost ugovora do koje je došlo zbog lažne izjave osiguranika primjenjuje u odnosu na žrtvu ako je osiguravatelj koji je uskratio svoje jamstvo redovno tražio da se utvrdi FGAO-ova odgovornost za naknadu štete (kazneno vijeće, 31. svibnja 1988., prethodno navedena žalba; kazneno vijeće, 12. lipnja 2012., žalba br. 11-87.395).
- 18 Oslanjao se osobito na članak R. 211-13 Zakonika o osiguranju kojim se predviđa da se u odnosu na žrtvu može pozvati samo na određene povrate i isključenja iz jamstva.
- 19 Nakon donošenja te presude 29. kolovoza 2019., Cour de cassation (Kasacijski sud) presuđuje da iz članaka L. 113-8 i R. 211-13 Zakonika o osiguranju, tumačenih s obzirom na članak 3. stavak 1. Direktive Vijeća 72/166/EEZ od 24. travnja 1972. i članak 2. stavak 1. Druge direktive Vijeća 84/5/EEZ od 30. prosinca 1983. i članaka 3. i 13. Direktive Vijeća 2009/103 od 16. rujna 2009. proizlazi da ništavost propisana člankom L. 113-8 Zakonika o osiguranju nije primjenjiva u odnosu na žrtve prometne nezgode ili njihove pravne sljednike i da se ne može od FGAO-a tražiti da nadoknadi štetu žrtvi u takvom slučaju (drugo građansko vijeće, 16. siječnja 2020., žalba br. 18-23.381, objavljena; kazneno vijeće, 8. rujna 2020., žalba br. 19-84.983, objavljena).
- 20 Sada iz članka L. 211-7-1 Zakonika o osiguranju, koji je proizašao iz Zakona br. 2019-486 od 22. svibnja 2019. donesenog kako bi se Zakonik o osiguranju uskladio s pravom Unije, proizlazi da ništavost ugovora o osiguranju motornih vozila nije primjenjiva u odnosu na žrtve štete nastale prometnom nezgodom ili njihove pravne sljednike i da im je u takvom slučaju osiguravatelj koji jamči građanskopravnu odgovornost za vozilo koje sudjeluje u nezgodi dužan

nadoknaditi štetu. U tekstu se dodaje da je osiguravatelj subrogiran u prava koja vjerovnik naknade štete ima u odnosu na osobu odgovornu za nezgodu, do visine iznosa koje je isplatio.

Obrazloženje zahtjeva za prethodnu odluku

- 21 Od promjene njegove sudske prakse i stupanja na snagu članka L. 211-7-1 Zakonika o osiguranju, Cour de cassation (Kasacijski sud) nije odlučivao o tome primjenjuje li se ništavost ugovora o osiguranju u odnosu na žrtvu, putnika u vozilu, u slučaju kad je i ugovaratelj osiguranja, koja je dala namjernu lažnu izjavu zbog koje je došlo do ništavosti ugovora o osiguranju.
- 22 Osim toga, nijedna presuda koju je donio Sud Europske unije (Sud) u kojima se tumači Direktiva 2009/103 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti, koja se primjenjuje na spor, ili ranije direktive koje su konsolidirane njome, ne odnosi se na taj konkretan slučaj (Candolin, 30. lipnja 2005., predmet C-537/03, ECLI:EU:C:2005:417; Churchill Insurance Company, 1. prosinca 2011., predmet C-442/10, ECLI:EU:C:2011:799; Marques Almeida, 23. listopada 2012., predmet C-300/10, ECLI:EU:C:2012:656; Csonka i dr., 11. srpnja 2013., predmet C-409/11, ECLI:EU:C:2013:512; Fidelidade, 20. srpnja 2017., predmet C-287/16, ECLI:EU:C:2017:575; Delgado Mendes, 14. rujna 2017., predmet C-503/16, ECLI:EU:C:2017:681; Van Ameyde, 10. lipnja 2021., predmet C-923/19, ECLI:EU:C:2021:475).
- 23 Naime, iako iz te sudske prakse proizlazi da se propisima Unije o obveznom osiguranju od građanskopravne odgovornosti u pogledu motornih vozila dopušta samo razlikovanje između vozača i putnika i iako činjenica da je putnik žrtva ujedno i osiguranik vozila ne omogućuje da mu se ne prizna svojstvo treće osobe koja je žrtva, niti jedna od tih presuda ne odnosi se na situaciju osiguranika koji je putnik i žrtva zbog čijih je postupaka došlo do ništavosti ugovora o osiguranju. Konkretno, u prethodno navedenoj presudi Fidelidade, koja se odnosi na posljedice koje proizlaze iz ništavosti ugovora, bila je riječ o situaciji žrtava koje nisu bile ugovaratelji osiguranja. Prethodno navedena presuda Churchill Insurance Company ne odnosi se na posljedice koje proizlaze iz ništavosti ugovora, nego na nacionalnu odredbu kojom se u određenim okolnostima automatski isključuje obveza osiguravatelja da nadoknadi štetu osiguraniku, koji je putnik i žrtva, ako je dopustio neosiguranoj osobi da vozi.
- 24 Stoga se postavlja pitanje protivi li se prethodno navedenim direktivama to da se ništavost ugovora o osiguranju primjenjuje u odnosu na putnika žrtvu u slučaju kad je on i ugovaratelj osiguranja zbog čije je ugovorne povrede došlo do te ništavosti.
- 25 Cour de cassation (Kasacijski sud) želi znati i može li, u slučaju da se ništavost ugovora o osiguranju ne primjenjuje u odnosu na žrtvu koja je ugovaratelj

osiguranja, osiguravatelj podnijeti pravni lijek protiv nje zbog namjerne pogreške počinjene prilikom sklapanja ugovora kako bi ishodio povrat iznosa koje joj je platio radi izvršenja ugovora, a da pritom ne povrijedi pravo Unije.

- 26 Nacionalna sudska praksa naime smatra da ugovaratelj osiguranja od građanskopravne odgovornosti u pogledu motornih vozila koji je dobrovoljno dao lažnu izjavu snosi odgovornost prema osiguravatelju, i, u slučaju ništavosti tog ugovora zbog namjerne lažne izjave dužan je osiguravatelju vratiti iznos naknade štete koji je potonji platio žrtvi (prvo građansko vijeće, 26. veljače 1991., žalba br. 88-15.814, objavljena).
- 27 Suprotno tomu, proglašenje primjene ništavosti ugovora o osiguranju u odnosu na takvu žrtvu dovelo bi, u francuskom pravu, do toga da naknadu štete izvrši FGAO, s obzirom na to da članci L. 421-1, I, 1., R. 421-4 i R. 421-18 Zakonika o osiguranju u tom slučaju predviđaju intervenciju tog Fonda u korist žrtve prometne nezgode ili njezinih pravnih sljednika.
- 28 Stoga se postavlja pitanje protivi li se člancima 3. i 13. Direktive 2009/103 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. nacionalni propis koji za putnika žrtvu propisuje primjenu ništavosti ugovora do koje je došlo zbog namjerne lažne izjave u trenutku sklapanja ugovora o osiguranju i hoće li činjenica da je FGAO dužan nadoknaditi štetu toj žrtvi, u slučaju da ništavost ugovor bude primjenjiva i na njega, utjecati na rješenje.
- 29 Budući da odgovor na ta pitanja nije tako očit da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji, valja Sudu Europske unije uputiti zahtjev za prethodnu odluku u skladu s člankom 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

SLIJEDOM NAVEDENOG, Cour de cassation (Kasacijski sud):

UPUĆUJE Sudu Europske unije, kako bi na njega odgovorio, sljedeće pitanje:

Treba li članke 3. i 13. Direktive 2009/103 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. tumačiti na način da im se protivi to da se ništavost ugovora o osiguranju od građanskopravne odgovornosti u pogledu motornih vozila proglaš primjenjivom na putnika žrtvu kada je on ujedno i ugovaratelj osiguranja koji je dao namjernu lažnu izjavu u trenutku sklapanja ugovora, zbog čega je došlo do te ništavosti?

[omissis]